

Dėl Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo Nr. XIV-1936 pavadinimo, 1, 2, 4, 5, 6, 8 straipsnių pakeitimo ir 11 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo (Nr. XIVP-3779), Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo NR. XIV-1936 5, 6, 8 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo (Nr. XIVP-3836) ir Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo Nr. XIV-1936 6, 8 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo (Nr. XIVP-3720) projektų

Seime registruoti trys atskiri įstatymo projektai, kuriais siūloma pakeisti iki 2025 m. birželio 17 d. galiojančio Laikinojo solidarumo įnašo taikymo terminą. Pirmuoju projektu (Nr. XIVP-3779) siūloma iš įstatymo pavadinimo išbraukti žodį „Laikinojo“ ir taip šį mokestį taikyti neterminuotai. Antruoju (Nr. XIVP-3836) ir trečiuoju (Nr. XIVP-3720) – terminą pratęsti dar metams, iki 2026 m. birželio mėn. Šie siūlymai prieštarauja 2023 m. gegužės 9 d. priimtame įstatyme numatytam įsipareigojimui, kad mokestis įvedamas tik dvejiems metams. Atsiliepdami į atsinaujinusias diskusijas dėl Laikinojo solidarumo įnašo ir kylančias rizikas dėl teisėtų lūkesčių bei teisėkūros principų nepaisymo, teikiame papildomus argumentus.

2023 m. pavasarį vykstant diskusijoms dėl „solidarumo“ mokesčio įvedimo Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI) išsakė argumentus¹, kad bloginti bankinio sektoriaus atsparumą ekonominio neapibrėžtumo laikotarpiu – neatsakingas žingsnis, o naujas išskirtinis mokestis pakenks Lietuvos investiciniam patrauklumui ir finansų sektoriaus konkurencingumui.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad išsakytos pastabos dėl šio mokesčio žalos sektoriaus konkurencingumui ir investiciniam patrauklumui buvo atremiamos argumentu, kad mokestis įvedamas laikinai.

Kaip tada pažymėjo Lietuvos banko valdybos pirmininkas Gediminas Šimkus, būtent laikinumo saugiklis užtikrina, kad šalies konkurencinei aplinkai pakenkta nebūtų². Tarptautinis valiutos fondas (TVF) tuomet pabrėžė, kad: „svarbu, jog mokestis išliktų laikinas, tam, kad jis nebūtų traktuojamas kaip mokestis užsienio investicijoms, siekiant sumažinti galimą neigiamą poveikį bankinės sistemos efektyvumui“³.

Be to, Lietuva yra vos viena iš keturių euro zonos šalių (kitos trys – Ispanija, Italija, Slovakija), priėmusi sprendimą įvesti papildomą bankų mokestį po pandemijos⁴. Tai reiškia, kad rizikos dėl šalies finansų sektoriaus konkurencingumo, svarstant pratęsti mokesčio bankams galiojimą, turi būti vertinamos itin rimtai.

¹ <https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2023/04/De--l-Laikinojo-solidarumo-i--nas--o-i--statymo-projekto-Nr.-XIVP-2621.pdf>

² https://www.vz.lt/rinkos/bankai-draudimas/2023/04/24/g-simkus-solidarumo-inasas-turetu-itakos-investicinei-aplinkai-jeigu-butu-nuolatinis&template=api_article&74904cc0256f8&935eb62febad

³ <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/09/05/Republic-of-Lithuania-2023-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-538769>

⁴ <https://www.reuters.com/markets/europe/european-countries-differ-over-windfall-taxes-banks-2023-09-13/>

Papildomi argumentai prieš solidarumo mokesčio pratęsimą:

- Mokesčio pratęsimas ar padarymas nuolatiniu pakirstų pasitikėjimą šalies politine valdžia ir silpnintų Lietuvos kaip stabilią verslo aplinką galinčios užtikrinti valstybės įvaizdį. Atsinaujinusios diskusijos dėl „solidarumo“ mokesčio pratęsimo jau lėmė suprastėjusius investuotojų lūkesčius dėl Lietuvoje veikiančių bankų finansinių rodiklių⁵;
- Nusprendus mokestį pratęsti iki 2026 m. birželio, finansų sektoriaus dalyviai neturėtų jokių garantijų, kad už metų vėl nebus daroma taip pat;
- Nusprendus laikiną mokestį paversti nuolatiniu, bankų sektoriaus teisėti lūkesčiai būtų paminami jau antrą kartą. Bankams 5 proc. punktais laikinai padidintas pelno mokesčio tarifas taip pat buvo paverstas nuolatiniu;
- Sprendimas įvesti šį mokestį visam laikui turėtų dar didesnį neigiamą poveikį bankų sektoriui, įskaitant sumažėjusias galimybes kaupti rezervus, kadangi apmokestinimas taikomas grynosioms palūkanų pajamoms (apyvartai), o ne pelnui. Sumažėjusios finansų sektoriaus skolinimo galimybės gali itin neigiamai atsiliiepti šalies ekonomikos augimui.

LLRI pasiūlymai:

1. Laikytis pirminio įsipareigojimo „solidarumo“ mokestį taikyti iki 2025 m. birželio 17 d., taip užtikrinant, kad šalies teisinė sistema ir investicinė aplinka būtų vertinamos, kaip patikimos ir prognozuojamos. Stabilios, skaidrios ir prognozuojamos mokesčių sistemos užtikrinimas yra ilgalaikis sprendimas, leidžiantis užtikrinti tvarų biudžeto pajamų surinkimą.
2. Būtina įvertinti poveikį, kurį Lietuvos investiciniame įvaizdžiui ir konkurencinei aplinkai turėtų šio mokesčio pratęsimas ar įvedimas neterminuotai. Iš naujo atlikti *ex ante* poveikio vertinimą, kadangi 2023 m. atliktą analizę Finansų ministerija vykdė remdamasi prielaida, kad šis mokestis bus taikomas dviem metams⁶. Todėl, atsižvelgiant į Lietuvos banko, TVF išsakytus argumentus, bei Finansų ministerijos analizę, Projektų aiškinamuosiuose raštuose pateiktas teiginys: „Neigiamų pasekmių nenumatoma“ turėtų būti įvertinamas iš naujo. Neigiamo poveikio vertinimas, svarstant „solidarumo“ mokesčio neterminuotą taikymą ar pratęsimą, turi būti atliekamas remiantis šia prielaida.

⁵ <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2284999/barclays-del-siulomo-testi-solidarumo-inaso-mazina-seb-ir-swedbank-akciju-reitingus>

⁶ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/85220fd0d46911ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-letdob1f>

„Remiantis Įstatymo projekto nuostatomis, laikinasis solidarumo įnašas bus laikinas, įnašo bazė apibrėžta, nelauktas pajamas atskiriant nuo įprastų pajamų, gaunamų už įprastą kredito įstaigų veiklą (...) siūloma įnašo taikymo priemonė nustatyta taip, kad būtų taikoma tik gaunant neplanuotų pajamų, o ne neribotą laiką, nepriklausomai nuo aplinkybių“

3. Numatyti projekto *ex post* poveikio vertinimą. Įvedant Laikinąjį solidarumo įnašą, LLRI rekomendaciją numatyti *ex post* poveikio vertinimo poreikį Seimo Biudžeto ir finansų komitetas (BFK) atmetė argumentuodamas, kad *ex post* taikymas galimas tik įstatymams, kurie nepertraukiamai galioja bent 2 metus nuo jų įsigaliojimo, o „solidarumo“ mokestis „bus taikomas trumpiau negu 2 metus, jis bus laikinas, todėl netikslinga atlikti Projekto *ex post* vertinimo“⁷. Be to, BFK pažymėjo, kad *ex post* vertinimo numatymas „tik sustiprintų įspūdį dėl tariamo ketinimo“⁸ jį pratęsti. Atsižvelgiant į tai, kad mokesčio taikymą pratęsus bent metams, jis galėtų ilgiau negu dvejus metus, tikslinga įvertinti, kaip šis išskirtinai vienam sektoriui taikomas mokestis atsiliepė Lietuvos ekonomikai.
4. Grįžti prie Europos Centrinio Banko (ECB) vykdomos monetarinės politikos peržiūros, kaip ilgalaikio tvaraus sprendimo, kurio imtis LLRI ragino dar praėjusiais metais. Įstatymo įsigaliojimo nuostatose būtina numatyti įpareigojimą Lietuvos bankui inicijuoti ECB pinigų politikos mechanizmo peržiūrą ir aiškiai deklaruoti Lietuvos nepritarimą kiekybinio skatinimo politikai, lemiančiai „ekonominės rentos“ susiformavimą. Tai būtų ilgalaikis tvarus sprendimas, nepakenkiantis vienos šalies narės komercinių bankų galimybėmis naudotis bendru Eurosistemos mechanizmu.

⁷ https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/4c1a1840e41811eda305cb3bdf2af4d8/#_ftn2

⁸ Ten pat.